

"Jag hör inte vad han säger!"

sagt av äldre man med rullator
sittandes i publiken
medan undertecknad gjorde en
fysisk och väldigt känslsam
mim-version av
Kain och Abel

ur Den komiska tragedin

"Efter tre generationer är man glömd..." Citat av min gode vän Ulf Montan om hur länge man som mimare är ihågkommen bland de som gått mimprogrammet. En "mimgeneration" omfattar i regel en period om tre år. Jag som gick ut den andra mimklassen 1980 torde då vara utdöd från och med generationen som gick ut 1990. Å andra sidan fick jag kanske ett extra liv eftersom jag och Peter Engkvist regisserade Strindbergs *"Ett drömspel"* med avgångseleverna 1992. Då borde minnet kanske bestå till 2009. Å tredje sidan så knöt vi på Boulevardteatern det året till oss ett flertal mimare som anställdes på teatern. Bland annat spelade Jimmy Meurling sin föreställning *"Gulag – en pjäs utan ord"* hos oss. Tillsammans med My Areskoug som gick tredje kullen, Aja Rodas som gick fjärde kullen och Maria Selander som gick nionde kullen. Nåja, en kortare presentation av vem jag är och vad jag gjort är kanske ändå på sin plats.

Jag gick ut Danshögskolans mimlinje (som skolan hette då) 1980 och tillsammans bildade vi elever 1979 Mimensemblen (som senare döptes om till Teater 3). 1983 bildade jag och Peter Engkvist Teater Pero eftersom vi också ville använda det talade ordet i våra föreställningar och ordet var ännu inte accepterat inom den dåvarande mim-communityn. Där var jag verksam till 1995. Mellan 1995 och 2005 så frilansade jag på Stadsteatern/Soppteatern och på Svt Barn. Under årens lopp har det blivit mycket barn-TV: *Björnes Magasin*, *Cirkuskiosken*, *Sommarlovsmorgon*, *Café Pero* och *Gomorrön med Rogga* i 120 avsnitt. Medverkade också i den svenska versionen av *"Whose line is it anyway?"*. Detta blandade jag med egna turnéer utav det folkbildande pjäsprojektet "de komprimerade verken". En trilogi om fyra pjäser: *"William Shakespeares samlade verk – 37 pjäser på 97 minuter"*, *"Världens bästa böcker – 86 böcker på 98 minuter"*, *"Bibeln – Guds samlade ord på 99 minuter"* och *"Sveriges historia – 1000 år på 100 minuter"*. Från och med 2006 är jag konstnärlig ledare på Boulevardteatern. Under åren 2010-2020 var jag studierektor för Boulevardteaterns eftergymnasiala teaterskola. En ettårig teaterskola på halvtid. Ibland också med en tredje produktionstermin. En utbildning där rörelsen/mimen alltid var i centrum. Varje vecka Decroux-träning som bas och med olika block med andra riktningar som fysiskt gestaltande, Brosowski-mim, Gonzales-clown, rörelsedramaturgi och block i Shakespeare, Strindberg och monologarbete. Samt röstträning varje vecka. Ett sätt för oss på Boulevardteatern få arbeta med framtidens skådespelare. Flera av våra elever kom in på Mimprogrammet och en del av dessa anställdes av oss efter avslutad högskola: Ana Stanisic och Sara Ribbenstedt t.ex. som fick åka med på turné till Taiwan och New York med föreställningen *"Guji, Guji"*.

En annan tongivande och utmärkande produktion jag skådespelat i har varit: *"Den stora vreden"* i regi av Peter Oskarson på Gävle Folkteater. En sjutimmars-föreställning med två pauser. I föreställningen medverkade fem mimare i framträdande roller. Ett projekt som av DN kallades "Årtiondets bästa teater!" 19 skådespelare inkl mimare och levande musik av folkmusikgruppen gruppen "Hedningarna". Ett projekt som pågick i tre år 1987-1990. En resa i att "allt är möjligt". I det här fallet att göra teater av tre tjocka böcker från 1906 och finna formen för detta genom att skicka ut skådespelarna och dramaturgiatet på långa resor ut i världen för att finna "teaterns rötter". Med sökmotorn: "Hur skulle en obruten fysisk teatertradition kunnat se ut i Sverige om det hade givits samma förutsättningar som exempelvis den asiatiska teatertraditionen". Vi delade upp oss i fyra grupper. En grupp åkte till Kina för att bli undervisade i Pekingopera. En grupp åkte till Indien för att möta den indiska Kathakali-teatern. En grupp reste till Italien för att forska i den italienska berättarteatertraditionen som framförallt nobelprisdramatikern Dario Fo populariserat. Den sista gruppen fick åka till kolgruvedistriktet i Wales. Det var bland annat jag. Det blev till en månadslång workshop tillsammans med fyra skådespelare/lärare från Peking Opera-akademien i Kina som aldrig tidigare arbetat i Europa. Ett mycket fascinerande och

fysiskt krävande deltagande som kröntes med att vi fick åka till Paris och där intervjuva Théâtre du Soleils konstnärliga ledare Ariane Mnouchkine. Ariane som blivit vida berömd för sina mastodontföreställningar ofta med asiatisk teaterform som grund. Allt detta forskningsarbete ledde så fram till denna mäktiga föreställning *"Den stora vreden"*. Med mime och med rörelsen som fokus.

Ett signum för mig har varit att spela långköraren *"Hamlet – en stand up"*. En pjäs som spelats sedan 1991 där jag gör alla 21 roller ensam tillsammans med en musiker.

"Skådespelare, regissör, koreograf, pedagog, producent, dramatiker och författare."

Som utbildad mime var det självklart att i början bilda grupp och därmed skapa en plattform som inte nödvändigtvis var helt självklar. Det blev ganska snart tydligt att man som mime måste besitta alla de yrkesegenskaper som rubriken antyder. Inget var gratis. Inget givet. Men det har också skapat än i dag livaktiga grupper.

Många mime spelar barnteater då det krävs en tydlighet och en exakthet för målgruppen och detta besitter de mimutbildade. Därför är det inte konstigt att de 5-6 största barnteatergrupper som turnerar allra mest i landet består av skådespelare utbildade på Mimprogrammet. Själv har jag spelat mycket teater för barn. Jag tycker inte att det är någon större skillnad att spela för barn eller för vuxna. Den stora skillnaden är kanske tidpunkten på dagen som föreställningen visas. Har spelat många barnteaterföreställningar även för vuxna. En bra produktion kan ses av alla. Finns det något ljuvligare än att se Barbro Lindgrens *"Sagan om den lilla farbrorn"* tillsammans med både pensionärer och förskolebarn?

Möten som format mig

Jag har haft den stora turen att få träffa många inspiratörer i mitt liv. Inledningsvis min lärare på mellanstadiet som gav oss/mig möjligheten att varje fredag få göra vad vi ville på "roliga timmen". Man kunde få se Tintin med Frankenstein-mask eller en scen med en taxichaufför som körde så att det rykte för att hinna till BB med sin fru. Oförglömligt! Tillåtande. Lustfyllt. Allt som behövdes var en stol och ett bejakande. Nu höjs det tyvärr röster från både vänster och höger att man ska ta bort drama från undervisningen på Lärarhögskolan. Bedrövligt. All forskning påvisar att estetiska ämnen bidrar till bättre inlärning och ett bättre socialt klimat och välmående. Min teaterlärare på Teaterstudion Inge Waern sa en gång: "Roger, du ska bli mime och inte talskådespelare. Mime lever längre..." Eller min moster Eivor som lekte TV med mig och en urklippt kartong. På Skara Skolscen mötte jag min stora mime-inspiratör Brita Holm som visserligen inledningsvis sa när hon mötte oss för den första lektionen i mime "(suck)...ni är ju kobenta allihopa...". Men därefter började hon sina lektioner och fyllde oss med lust och lek genom mimen. Jag blev helt såld. Det här var ju som de gamla stumfilmskomikerna jag sett på så mycket på bio. Fast på riktigt. Nästa milstolpe var mötet med Stanislav. Sedermera professor Stanislav Brosowski. Denne store inspiratör med sina begåvade ögon att se och genomsåda allt gav oss en livslång verktygslåda som vi mime alltid kan plocka fram i våra arbeten. "Spänning /Toc, identifikation och kontrapunkt". Han gav oss också förståelsen om vikten av arbetsdisciplin. Samt de "tre k-na" som grund i vårt teatertänk: "Kamp, kärlek och konflikt, det är det livet består av". Nästa omtumlande möte blev med improvisations-gurun (ja, jag vet att han hatar att bli kallad så) Keith Johnstone som med sina hejdlöst roliga övningar och omvälvande filosofi drabbade och förändrade hela teater-Sverige. Hade lyckan att få bli regisserad av honom i hans egna pjäs *"Robinson Crusoe"* som jag spelade i över 10 år tillsammans med Anders Alnemark. Däremellan träffade jag och såg de allra största clownerna som existerat under 1900-talet: Charlie Rivel och George Carl. Den sistnämnde gav mig sin hatt som han uppträtt med i hundratals föreställningar. "They say you are funny. Then you need this." Det blev som min heliga Graal.

George uppträdde med den hatten då han fick Guldcloven på Cirkusfestivalen i Monaco. En annan nutida clown som jag haft förmånen att jobba med är David Collins från "The Umbilical Brothers". Blev regisserad i hans egna pjäs "Luck Child".

På vilket sätt är mimen närvarande i mina konstnärliga val/ i min praktik

Mina iscensättningar startar alltid med lusten. Lusten till innehållet, materialet, sammanhanget, de övriga medverkande eller bara en lustfylld idé som kan bära iväg på fantasins vingar. En klassisk "lustfylld" start till ett projekt var när jag en dag för mycket länge sedan sa till min gode vän och Teater Pero-halva Peter Engkvist: "Jag vill göra Hamlet." Han svarar efter en lång paus och med ett uttråkat uttryck som ungefär betyder: "Jaha,...det var ju inte särskilt upphetsande...". (tillägas bör att Peter just då avslutat en sejour på Gävleborgs Folkteater och där varit med i en uppsättning av Hamlet där han spelat "sjörövare nummer två" och där fått sin enda replik struken dagen innan premiär.) Jag försöker igen: "...jag vill göra Hamlet...men ensam...i alla roller...!" Paus igen. Peter tittar storögt på mig och säger: "...det är ju omöjligt...det måste vi göra!!"

På golvet i repsalen ger mimens form alla möjligheter att göra det omöjliga: "Nu leker vi att vi bestiger Mount Everest!" eller "Nu leker vi att du spelar båda rollerna i scenen där Hamlet möter gravgravaren som står djupt ner i graven och Hamlet står ovanför graven och de har en dialog med varandra." Den trovärdiga leken. Som barnets lek: "Nu leker vi att du är...". Den allvarsamma leken. Ett bejakande och en lust.

När jag väl fått en idé eller ett uppdrag så börjar jag alltid med att samla på mig mängder av musik som på något sätt för mig framåt i mitt tänkande. Eller ännu mer: som fyller mig av känslor som skapar fysiska bilder hos mig. (Tack Spotify! Förr fick man, som i mitt fall, gå till norra Europas största skivbutik som låg under Sergels torg och provspela x antal LP-skivor med hörlurar i ett bås eller framme vid disken). Efter insamlandet av inspirationsmusik börjar leken på golvet alltid med vad jag kallar för "teaterns ursprung" dvs "charader". Temat för charaderna brukar inledas med uppgiften "Du får välja vad som helst som kan tänkas finnas längst bak i kartboken. Städer, länder, floder, hav." Varsågod! Gestalta. Utan ord. Ni har en publik. Oss. Gör det begripligt för oss. Kommunicera med din publik. Gestalta hur du vill men bara inte med ord." Förutom påminnandet om att du alltid har en publik som förväntar sig att man är tydlig så är det ju roligt också! Och avslöjande. Det går att ha en hur fantastisk idé som helst i huvudet men får du inte ut den i kroppen så förblir det just bara en idé. Kommunikation, tydlighet och kommunikation.

I den inledande fasen av arbetet brukar jag lägga in en workshop i något fysiskt arbete som inte nödvändigtvis är mim men ändå är ett fysiskt uttryck. Några exempel är workshops i lindyhop, clown och folklig dans.

Att så snart som möjligt få igång skådespelarnas lust, nyfikenhet och närhet till skratt är ett av mina viktigaste uppdrag som "lekledare" (ja, på isländska heter regissör fortfarande just "lekledare"). Jag har alltid en klar bild av hur jag vill att pjäsen ska se ut men arbetar gärna med "devising". Det vill säga att jag skickar ut skådespelarna 7 minuter för att de tillsammans ska skapa ett förslag på hur en viss scen ska kunna framställas - utan ord. Efter uppvisad scen skickas de så raskt ut för ett nytt uppdrag. Snabba skisser. Som Picasso som gjorde uppåt tusen snabba skisser för varje detalj. Förhoppningsvis därmed skapa ett konstnärligt och kreativt mod där huvudordet är "bejaka". Du hinner inte blockera någon idé om du bara har 7 minuter på dig för att lösa uppgiften och komma med ett förslag.

En annan initial önskan jag har är att skådespelarna ska bejaka sig själva och berätta om det är något speciellt de skulle vilja göra och utforska i pjäsen. En dröm om något. Ex "jag skulle vilja ha med en fäktningsscen" eller "jag skulle vilja stappa medan jag gör resan ner i underjorden som Alice". Inget är dumt eller omöjligt. Eller som Gunde sa: "På fortet är inget omöjligt! Det kanske är svårt men det är inte omöjligt!"

Tilläggas bör väl att jag och Peter på vår gemensamma Teater Pero-tid hade de mest vansinniga idéer som vi ville utforska för att få med i pjäserna: "Jag vill ha en radiostyrd hatt till häxan!" eller "Jag vill ha hemliga gästartister i form av olika köror som kommer in i slutet av varje föreställning!". Vi utforskade alla galna idéer vi hade men kom ofta fram till att det enkla är det svåra och det som griper tag mest. Men vägen var resans mål.

Strukturen i arbetet indelar jag i tre faser:

*obs. med ordet "entertain" avser jag inte underhållning med roliga hattar och gapskratt utan mer som "att underhålla ett fordon" (tänk: "Zen and the art of motorcycle maintenance" av Robert M. Pirsig) eller helt enkelt "att underhålla en relation".

- 1) "Entertain your partner"...se till att din medspelare "are having a good time" när ni arbetar tillsammans. Om din partner inte har det så är det ditt ansvar att se till att denne har det.
- 2) "Entertain yourself". Det är roligt med teater. "Lekare" på isländska. Hitta saker som du tycker är roligt.
- 3) "Entertain the audience". Kommer först efter de inledande faserna. Se publiken. Kommunicera med dem. En del skådespelare jag jobbat med kan finna en tillfredsställelse i att möta publiken redan i foajén innan insläpp till teatersalongen.

Största passionen i arbetet är närheten till skrattet. Prioriterar skrattet även i arbete med drama eller tragedi. Att gräva djupt ner i sin själ kräver en ventil för att man ska orka mörkret. Det befriande skrattet. Som Chaplin sa: "En dag utan skratt är en bortkastad dag". Eller som föregångaren till Chaplin, clownen Dan Leno, berättade om sina många fattiga år i början av sin karriär då han och hans bror fick sova på kalla källargolv efter föreställningarna. Då de vaknade nerkylda mitt i natten så brukade de komma på nya roliga fysiska gags och därmed somna om. "Nothing warms you like laughing".

För mig är mimen allt som rör sig eller som koreografen Birgit Åkesson sa om dans "All rörelse är dans...trädens rörelse i vinden är dans...".

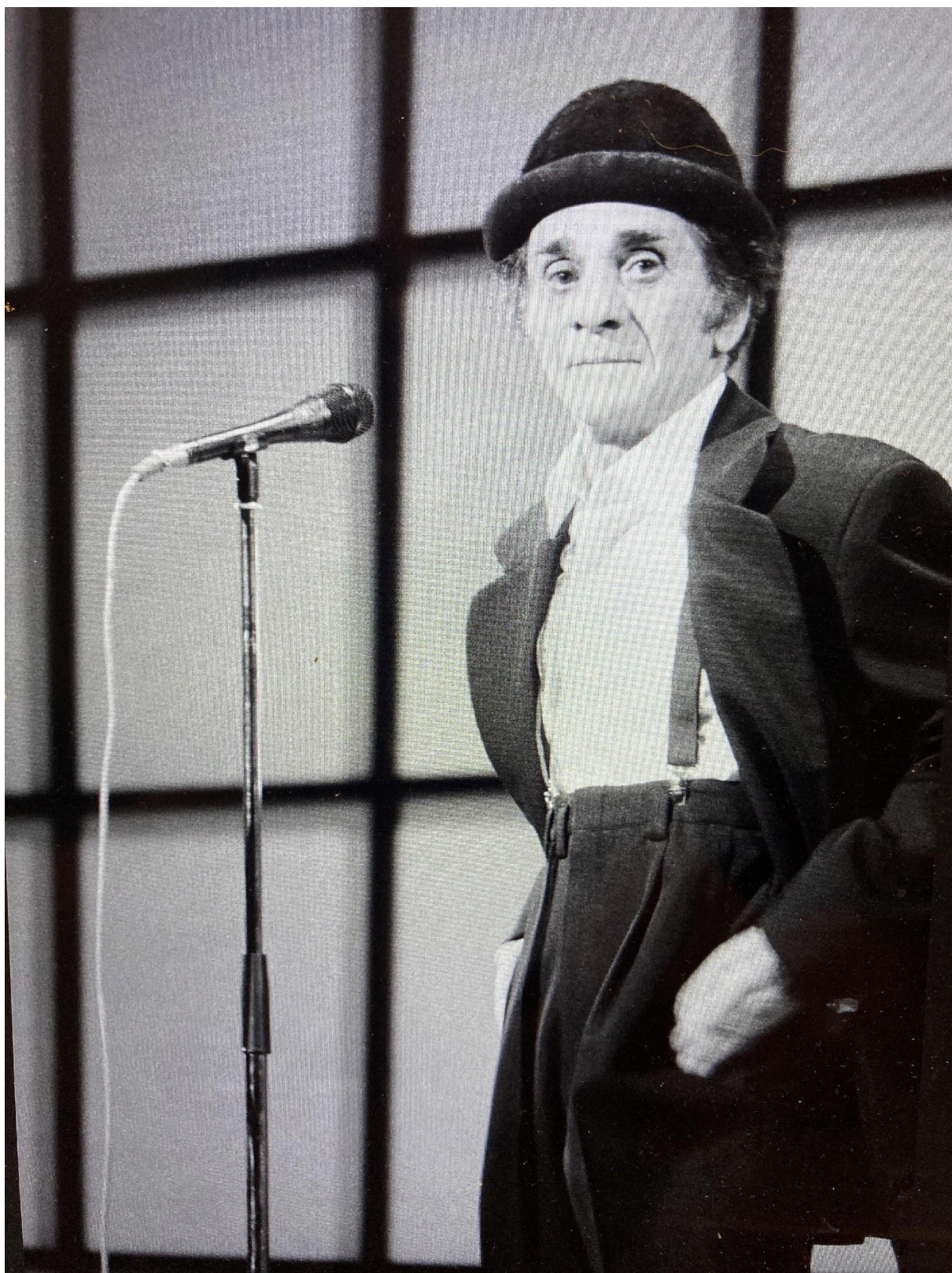
När vi skapade Mimensemblen (som senare döptes om till Teater3) skapade vi också ett manifest som för mig gäller än idag: "Vår mim är teater, därför att vi berättar. Inte med orden, utan med känslor, uttryck och handling. Vår mim är dans för att handlingen uttrycks med kroppen. Ingen rörelse väljs för sin skönhets skull utan för sitt innehåll."

"Vågar du göra det du vill"

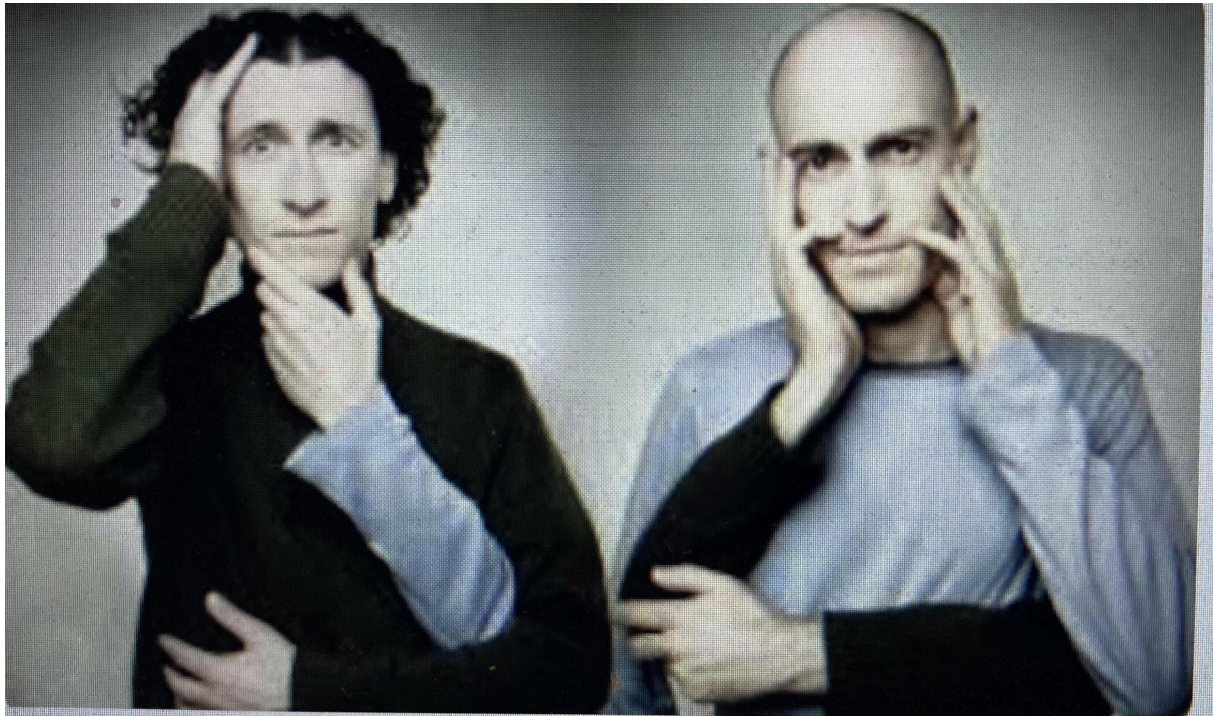
Ja! Ingenting är omöjligt. Bara lite svårt. Hösten 2025 kommer jag att göra en pjäs om Chaplins och mitt liv. Han, den fysiskt mästerlige, och jag, med Parkinson-utmaning. Två motpoler..."det är ju omöjligt...det måste vi göra!"

"I care about my work. It's the best thing I do. If I could do something else better, I would do it. But I can't, and so this thing that I've got, whatever it is, I care. I really care."

Charles Chaplin

George Carl

Umbilical Brothers

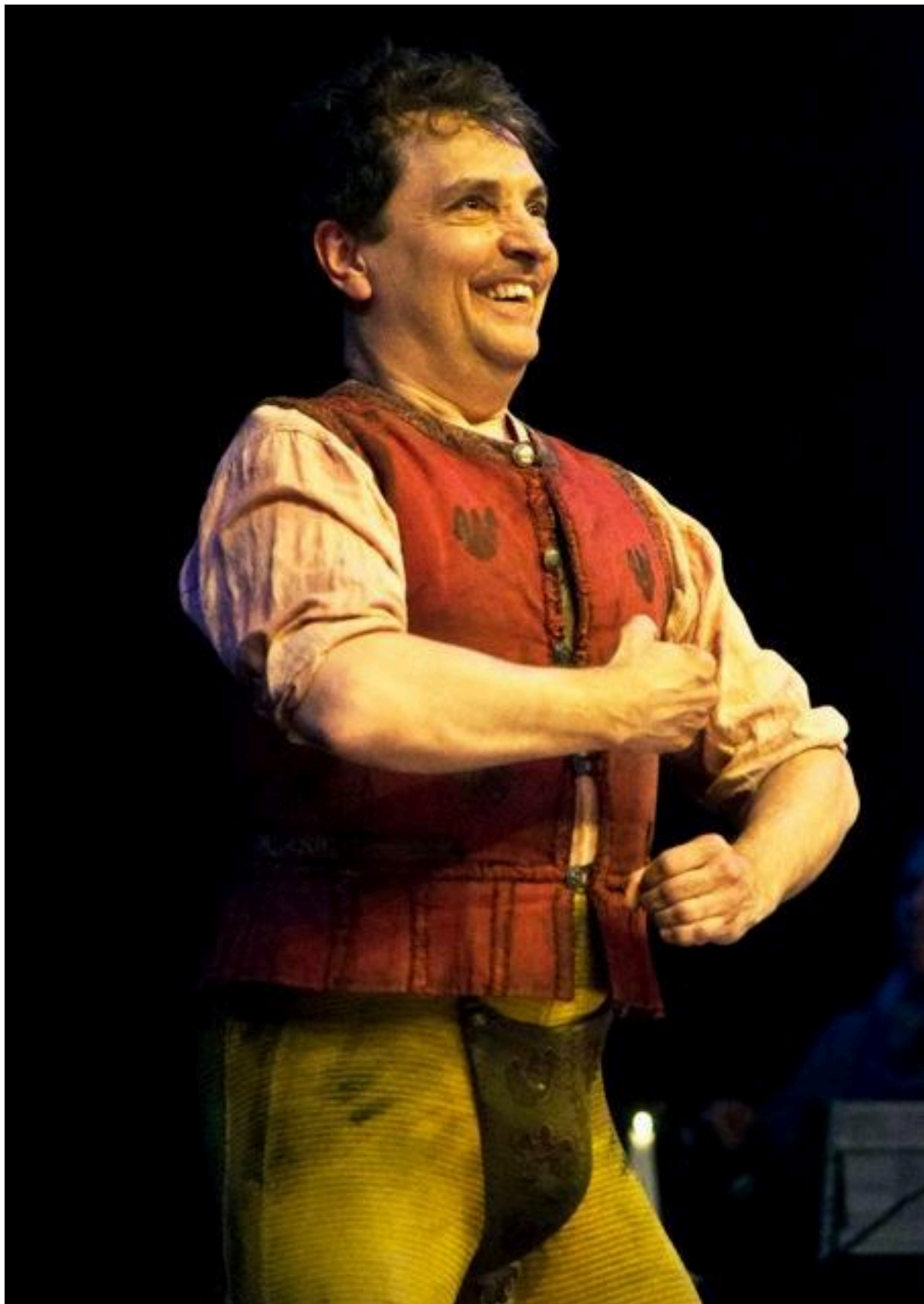
ur William Shakespeares samlade verk – 37 pjäser på 97 minuter

Yorrick ur Hamlet – en stand up

Teaterkungen ur Hamlet – stand up

Marcello ur Hamlet – en stand up